

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY XII.

BARCELONA 28 DE FEBRER DE 1889.

NÚM. 124.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS.—Pera'ls no socis, 1'50 pessetas al any.—Número sol, 25 cénts. Se subscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions, y en la llibreria de Verdaguer.

Essent un dels fins que 's proposa aquesta ASSOCIACIÓ la conservació de nostras costums, que, junt ab los recorts històrichs, la parla y 'ls monuments, constituheixen la veneranda herencia que 'ns llegaren nostres antepassats; al ferse públich que 's tractava de confeccionar un Códich civil *espanyol*, experimentárem profundíssim sentiment presumint que, ab pretext de semblant obra, serian arreballadas nostras consuetuts jurídicas, y ab ellas lo genuí modo d' esser de la patria catalana.

Cap, absolutament cap esperansa de respecte á las lleys de la terra tinguerem, malgrat las promesas que en un principi foren donadas de que 'l dret catalá quedaria á salvo, tot y haverse consignat semblant promesa en forma de que no cabia lógica y moralment duptarne. Per desgracia, desde que, en virtut de solemníssims pactes, s' uní lo poble catalá ab lo castellá, sempre havem vist conculcats, desconeguts, clara ó hi-

pócritament usurpats tots los títols que foren lo fonament de nostra personalitat; y ab la mira d' arribarse á un unitarisme absurdo, no s' ha reculat jamay, ni sisquera davant de las més grans injusticias, pera lograr aquell ideal.

Per consegüent, confiar en que 's deturaria la manía de la unificació per respecte á nostre Dret Civil, era pensar ab sobras d' ignocencia.

¿Qué 'ns toca fer davant de la tiránica imposició que anula nostre modo de ser? Per desgracia, no es possible la defensa en cap terreno. Mes, ¿vol dir aixó que devem subjectarnos al jou, sense protestar ab tota la energía y ab tot lo dol de nostres cors?

La CATALANISTA faltaria gravement á son fi, si restés indiferent, lo que es impossible, davant de la destrucció inícuca del sagrat dipòsit de nostras lleys y costums legals, baix qual domini, malgrat totas las malvestats y desgracias que han caygut damunt la Patria, aquesta encara pogué conservar tot aqueix admirable conjunt d' energías que han produhit nostre renaixement literari y artístich, esperansa d' un pervindre falaguer, y consol en nostre estat actual desgraciadísim.

No tot ha d' esser pera 'ls monuments, las tradicions, la llengua: l' excursionisme, en son apostolat de pur y sá catalanisme per las montanyas y las afraus totas de nostra terra, cuydará, ab la ajuda de Deu, d' espargir la veu d' alarma per tot arreu; y al fer esment de la vella lápida, al recullir la antiga rondalla, al estudiar la obra artística, recordará ensemps nostras llibertats civils, fonament fins avuy dia únich de la noblesa de nostre poble, y esperansa d' un pervindre millor.

Ab la publicació del Códich desapareix lo poch que 'ns quedava d' àntichs furs, que representavan, encara que mermats en sa puresa, los gloriosos dias de nostra patria catalana, en los que monarcas joyosos de la terra y sas costums, procuraren dotarla de drets y beneficis, pera fer més prosperas la familia y la propietat.

La familia catalana constituïda, com de tots es sabut, baix un règimen no sols de garantia de sos interessos pera millor soportar las cargas de la meteixa, sino baix altre aspecte de veneració á las personas que la componen, está destinada á desapareixer; com desapareixerá l' organisme de la propietat catalana, la que protegida per lleys especials dictadas per sabís legisladors que tingueren en compte no sols lo caràcter dels catalans, si que també la topografia de la nostra terra, ha adquirit tan notable desenrotllo

Llàstima que no hi hagi remey á tan gran mal; y de doldre es que per los actuals governants, en lloch de darnos la esperança d' un dret que 'ns pugui favoreixer, se 'ns pren lo que per propis mérits haviam adquirit, sense consideració á nostras glórias passadas y al be portat pels catalans á la comuna patria; relegantnos á la situació de país conquistat al que, per temor de sas reivindicacions, se 'l te subjecte com pobre esclau.

No cap dintre nostres límits fer un anàlisis ó exámen del Códich civil á fi de notar los defectes que conté. Sobradament se desprenen de la oposició que al meteix fan nostres juriconsults, los qui, ab sólits arguments, los han posat de relleu; defensant lo dret de la patria catalana, y protestant, com nosaltres ho fem ab sentiment, de la nova imposició que 's fa á nostra aymada Catalunya.

TORN DE CONFERENCIAS

- Mars 29.—La colonisació grega en las costas ibéricas. — D. Celestí Barrallat.
Abril 5.—Ensenyansa de la geografia de Catalunya en las escuelas.— D. Francisco Flós y Calcat.

SESSIONS Y EXCURSIONS

- Mars 22.—Sessió preparatoria de la excursió á Sant Feliu de Guíxols, Llagostera, Vidreras y Sils. Lectura de la Memoria de la excur-

sió á Castelladasens, Borjas Blancas, Vinaixa y Montblanch,
per D. Antoni Palau y Dulcet.

Mars 23, 24, 25.—Excursió á Sant Feliu de Guíxols, Llagostera, Vidreras
y Sils.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE FEBRER.

RESIDENTS

D. Manuel Llopis y Puig.

» Jaume Fonolleda.

» Francesch Fábregas.

» Domingo Sabat y Viure.

» Leopold Puig y Matas.

EXCURSIONS

(*Extracte.*)

DE CORNELLÁ Á CASTELLDEFELS, (oficial,)—3 Febrer 1889.

Assistència dels Srs. Carreras y Candi, Catarineu, y Palau.

Partiren en lo tren que surt á las 8 h. 32 m., matí, de la línea de Martorell, baixant á Cornellá. Aquí notáren un típich casal ab finestras de la darrera época gòtica; la iglesia de moderna data; y lo castell; quals antiguetats ja foren visitadas y estudiadas per la ASSOCIACIÓ l' any 1877.

Tot seguit se dirigíren á Sant Boy per la carretera, arribanthi al cap de mitja hora. A n' aquesta població examinaren alguns antichs carrers, y la plassa, de pintoresca fesomia, entrant de passada á la iglesia que, apart de sa considerable espayositat, en res crida l' esment.

Emprenent altra volta lo camí, al cap de 45 minuts s' arriba á la ermita de la Mare de Deu de Salas situada á un tir de fusell de la carretera.

Es una construcció del sigle passat en la que s' hi aprofitaren vells fragments. Cap particularitat ofereix pera l' artista, mes son conjunt es típich en alt grau, formant ab lo paisatge que la rodeja un quadro plé de carácter. La imatge que s' hi venera de antiga anomenada, ha estat restaurada y cuberta per un impropí trajo,

embalums que fan difícil l' estudi de la meteixa. Es treballada en fusta, y sa posició es asseguda, ab lo nin Jesús á la falda. Encara que construhida seguint las prácticas bisantinas, no ostenta en sa fesomia lo caràcter d' aquella escola, y per lo tant es arriscat assegurarho en absolut, mentres no 's puga examinar tota la imatge en qüestió, que com queda dit resta actualment tapada per causa d' una devoció mal entesa y refractaria al bon gust artístich.

A pochs passos y á la esquerra de la carretera resta oblidada una petita capella, que recorda lo lloch ahont fou trobada la imatge de la Mare de Deu de Salas. Está construhida junt al camí vell substituït avuy per la carretera, y en son interior hi ha un imatge de pedra á lo que sembla, que recorda las imatges dels sigles XIV y XV.

Deixant aquesta construcció, ab pochs passos més, s' arriba á Viladecans, poble bastant conegut de la ASSOCIACIÓ. Aquí se contemplá la *Torra del Baró* casal de construcció ojival, dolentse de que haja sigut substituït lo aixafat portal de ressortit taulat que abans donava entrada al pati d' enfront la fatxada, per un de nou, molt impropí de las construccions que l' envoltan. Altras reformas notaren que 's portavan á terme en dit pati, encaminadas per lo que 's veu á modernisar l' aspecte de velluria que tant li esqueya.

De Viladecans passaren los excursionistas á Gavá distant mitja hora. Aquí tragueren dibuixos, arribant després á Castelldefels ahont examinaren las escampadas antiguetats que ja han sigut objecte de diferents excursions y estudis de la ASSOCIACIÓ.

A la cayguda de la tarde regressaren los excursionistas á Barcelona complascuts de la excursió.

SANT MIQUEL D' OLÉRDULA Ó D' ERDUL (particular)—3 Febrer 1889.
Assistencia dels Srs. Barallat (H.), Gaza (A.) y Llopis (J.)

A fi de verificar la excursió á dit lloch sortiren lo dia 2 del present mes en lo tren de la línia de Vilafranca de las 6 h. 3 m. de la tarde, hora de Barcelona, y arribaren á Vilafranca á un quart de nou de la nit, hostatjantse en la fonda de la *Mieta*, que no 's cansarán de recomenar altra volta als excursionistas.

Al matí següent dia 3 sortiren envers lo lloch anotat, aprofitant la tartana que surt cap á Sitges á las 9 precisas, descendint al ésser davant del camí de carro que 's dirigeix á Olérdula, y que 's troba passat lo pont sobre la riera de Vilafranca, entre 'ls kilòmetres 41 y 40 de la carretera de Igualada á Sitges: distancia tres quarts desde Vilafranca. Comensaren á pujar agafant lo camí que 's declina al S. y passant per Sagarrius, arribaren á Olérdula á las 11.

Sa situació es encisadora; al cim d' una montanya totalment aislada, y dominant pel cantó NE. un inmens anfiteatre s' oviran al E. los cimals de las Costas de Garraf y Olivella; al mitjdia Canyellas y las montanyas que tancan los plans de Vilanova, Sitjes y 'l mar; y al O. y N. lo confí de la provincia de Tarragona, tot lo Panadés, ab la serra de Foix y Montserrat al fons.

Ben poca cosa 'n resta de la antigua capital dels ilergetas de la Costa, de la Ilerda Cosetana; solsament nombrosas sitjas de diferents cañudas, per tot arreu escampadas; sepulturas refundidas en la roca que en gran extensió forma 'l sol d' aquell planell, essent de notar un aplech de vuyt que ab sols la separació indispensable, estarian destinadas á albatz quals edats variarian entre 5 anys y 'ls que encar conservarian la escalfor del claustre matern; y una grandiosa cisterna tallada admirablement á la roca; ne son testimoni fidel de la importancia que tingué la població en aquells antichs temps, ensemps que 'l trós del mur ciclopi demostra clarament la dominació d' una civilització primitiva.

Conquistada pels alarbs, y reconquistada per Suniari, pogué ja aquest alzar en 929 sobre las runas de la vella Olérdula un castell y una iglesia sots la advocació de Sant Miquel y Sant Pere. —En 986 va caure altra volta en poder d' Almanzur, permaneixent fins 992 poch menys que abandonada: en aquell any Seniofred ajudat per sos sufraganis resolgué renovar la iglesia de Sant Miquel y de Sant Pere, y repoblar la ciutat, y en efecte demaná al bisbe Vivas II que la consagrés; mes encara que va morir abans que vegés realisat son desitg, l' esmentat bisbe la benehí senyalántli antichs y extensos límits. Després de la victoria d' Albesa, guanyada per Borrell III, y allunyadas las fronteras serrahinas, comensá pera Olérdula una época d' esplendor, essent considerada allavors com «capital de comtat». —Així es qu' en 1020

la comtesa viuda Ermisenda hi celebrá un judici; en 1025 lo comte Berenguer Ramon *lo Curvo*, y sa muller Sanxa confirmaren las franquesas de la ciutat y castells d' Olérdula, y á la sua mort tocá per testament á son fill Sanxo; donació que no tingué lloch per que Sanxo se feu monjo. En 1041 fou usurpat per Miro Geribert, fins que Ramon Berenguer *lo Vell* hi enviá jutges que lo sentenciaren á retornarlo en lo ser y estat, de quant ho va rebre. S' en parla, també, en una concordia celebrada en 1063 entre Ermengard d' Urgell y Ramon Berenguer; y en 1076 al fer testament aquest lo deixá pro-indivís á sos fills.

Reconquistada en 1089 Tarragona, s' iniciá la decadencia d' Olérdula, *mes encara á comensaments del sigle XII sofrí una nova embestida dels mohabitas ú almohades que se n' empararen, donant mort á molts de sos habitants y emportantsen captius á altres.* En 1108 se comensa altra vegada la restauració y Ramon Berenguer III *lo Gran*, per consell del bisbe de Barcelona Raymundo y ab lo consentiment de Jordan, vicari d' Olérdula, y de Bertrando Suniari y Ayanrico Fulconis, castellans del meteix castell, concedí franquesas y seguritats á tots los qui s' hi establissin, permaneixessin ó treballassin en sa restauració.

Mes la decadencia d' Olérdula, com s' ha dit, havia comensat, malgrat los esforços del comte pera deturarla, donchs lo inútil de la defensa, ensemps que la necessitat de cercar un lloch més cómodo y ventatjós pera 'ls que anavan de tránsit á Tarragona, feu que sos habitants *l' anessin abandonant de mica en mica, y s' establissin en lo plá, comensant allavors á créixer Vilafranca, que s' emportá tota la importancia d' aquella població.*

D' aquest segon período ne resta sols pera memoria la iglesia sots la advocació de Sant Miquel, acusant son exterior sa indiscutible data. Típic es l' ábside y ben proporcionada la espadanya. Interiorment se veu completament desfigurada per arrebossats y pinturas ab que la malmeteren á comensaments del present sigle, coincidint á bon segur aquesta malmenada restauració ab la pèrdua de tots sos antichs retaules, de que per dissort no se 'n troba lo més petit rastre; los actuals son d' un gust desgraciadíssim. La volta de la esmentada iglesia es de canó seguit, y la portada senzilla, y molt desgastada pel temps.

Molt satisfets haurien quedat los excursionistas d' aquesta sortida, á no trobar un dia en que 'l vent bufava ab gran furia un verdader huracá, que més de quatre voltas, particularment al trobarse asserrallats, arribá á ferlos vacilar; per lo tant á las dos horas descendiren cap á la carretera, y una vegada abaix visitaren la nova parroquia d' Olérdula que res té de notable; y agafant á dos quarts de cinch una tartana, y volant per aquella carretera, ficada entre melancólich paysatge, arribaren en cosa de tres quarts d' hora á la bonica y grandiosa Vilanova, ahont esperaren lo tren que hi passa á cosa de dos quarts de vuyt arribant á aquesta ciutat á los nou de la vetlla, satisfets de conéixer las despullas de la primitiva y en altres temps esplendorosa Olérdula.

NOVAS

Han sigut ceditos á la ASSOCIACIÓ las obras següents:

Per D. Jaume Oliver: *Barcelona en Julio de 1840*, Barcelona 1844. Per la Sra. Vda. de Costa: *Compendio de unas lecciones de Botánica General*, per D. Antoni Cepriá Costa, Barcelona 1878; *Introduccion á la Flora de Cataluña*, per id. Barcelona 1877; *Ampliacion al Catálogo de plantas de Cataluña publicado en 1864*, per id. Madrid 1873; y *Ampliación al Catálogo de plantas de Cataluña, publicado el año 1864, segunda parte*, per id. Per lo Sr. D. Gayetá Vidal y Valenciano *El Excm Sr. D. Manuel Milá y Fontanals*, ressenya biogràfica per lo propi donador, Barcelona 1888. Per la Juventut Catalana: *Patria y Unió, discurs catalanista*, per E. Dalmases Gil. Sabadell 1888. Per lo Ateneo Barcelonés: *Nota de la sessió pública celebrada en 26 de Novembre 1888*, Barcelona 1888. Per la Societat Médico-Farmacéutica: *Acta de la Session pública inaugural del curso académico de 1888 á 89*, Barcelona 1888. Per D. Francisco Tomás y Estruch: *Educacion artística de la muger*, Barcelona 1888.

AVIS

Se posa en coneixement dels senyors associats que tingan incomplets los volúms II y VII de las *Memorias* de la Associació corresponents als anys 1878 y 1883, se servescan deixar nota á la Secretaría á fi de completarlos en lo possible ab las existencias de fascicles; al meteix temps se prega encarescudament al que 'n tingan de sobrers se servescan entregarlos pera poder ab aquestos cambis lograr lo complement d' alguns dels sobredits volúms

Impremta de «La Renaixensa,» Xuclá, 13, baixos